

מראי מקומות- בבא בתרא ק"ע

הרי ניחזי אנן, שטר ששנים אדוקין בה, האם יש כאן חזקה זו או לא, ומה שייך לומר בזה יחלוקו. אבל אם אמרי' דלא כהרשב"א, אלא דהזכות לגבות ע"י השטר הוא בעצם זכויות של השטר, דדין השטר הוא דמי שתפוס בו זוכה בהשעבוד, א"ש הדמיון בין שטר לטלית.

(ה) **רבי סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו-** הק' **הבית הלוי** (ג', מ"ב, ג') בשם בנו הגר"ח, אם מה דאמרי' דנאמן לומר דפרע הוא משום שיש לו מגו דהי' יכול לומר מזוייף הוא, הרי כאן אין שום מגו, שהרי אם אומר מזוייף, אם שוב באו עדים ואומרים דמקויים הוא יהי' צריך לשלם הכל, דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי, אבל אם אומר דפרע, אז אפי' אם באו עדים אח"כ, לא יהי' צריך לשלם אלא חצי, שהרי אדוק בהשטר. וע"ש שהביא מח' הפוסקים בזה, אם מי שאומר מזוייף יכול לחזור ולטעון דפרע, אם אמירת מזוייף נחשב כאומר לא לויתי או לא. וכ' דלפי השיטות דס"ל דמי שטען מזוייף אינו יכול לטעון דפרע, דאין לו מגו בכה"ג, י"ל דלכך האריך הגמ' לומר דכל זמן שאין הלוח מודה בו השטר הוי חספא בעלמא. דהיינו, דאע"פ שאין לו מגו, מ"מ קודם הודאת הלוח אין השטר כלום, דטענינן מזוייף בשבילו, וגם אם הלוח שותק, השטר הוא חספא בעלמא, דבלא קיום אינו כלום. וא"כ, אע"פ שאין לו מגו, אבל כיון דבלא קיומו אינו כלום, א"כ נאמן שוב לומר פרוע, דהו"ל פה שאסר הוא הפה שהתיר, ואין צריך להא דמגו.

(ו) **יבואו פלוני ופלוני ויעידו, וכו'-** הק' הראשונים, הא בשבועות (מא:) אמר רבא דאפי' אם יבואו הני עדים ויאמרו להד"ם, מ"מ יכול הלוח לישבע שפרע ופטור, לפי שכל מילתא דלא רמיא עלי' דאיניש לאו אדעתיה, וא"כ כאן למה צריך לברר. וכ' **הרשב"ם** דאה"נ, אף דאם לא יבואו הני עדים כלל לא יהי' נאמן לומר פרעתי, מ"מ אם יבואו ויאמרו להד"ם, שפיר יכול לטעון כן. וכבר תמה **תוס'** ע"ז, דאיזה סברא הוא לומר

(א) **רשב"ג סבר אין אותיות נקנות במסירה-** פי' **הרשב"ם**, ולכן צריכין עדי חזקה, דאמר לו המקנה לך חזק וקני, וגם יש לו עדים שהחזיק בה, דאז קנה הקרקע, שהרי קרקע נקנית בחזקה. ומבואר מדברי הרשב"ם דחזקה דהכא היינו חזקת קנין (ודלא כמש"כ הרשב"ם עצמו לעיל, דחזקה היינו חזקת ג' שנים, וכבר הבאנו מה שהעיר הרשב"ש בזה). וכ' **הריטב"א** דע"כ מיירי בחזקת קנין, דאי בחזקת ג' שנים, א"כ הו"ל חזקה שאין עמה טענה, דהא החזקה מיוסד על קנין השטר, וקנין השטר לא חל (וכמו שהבאנו לעיל מהרמב"ן).

(ב) **הכל מודים שאם כתוב בו הוזקקנו לעדותן של עדים ונמצאת עדות מזוייפת שהוא פסול-** הק' **התורת חיים**, למה יכתבו כן בהשטר, אם ימצאו דהעדות הי' עדות פסולה, למה לא קרעו השטר. ותי' דבא הגמ' ללמדנו דאפי' בכה"ג פסול. דהיינו, דכיון דמה דמזוייף מתוכו פסול הוא משום דחיישינן שמא יטעו הרואים ויאמרו דהיינו סומכין על העדי חתימה, ויאמרו דקרוב או פסול כשר לעדות, א"כ ה"א דכיון דנכתב בהשטר גופא דהעדים פסולים הם, א"כ י"ל דשוב אין מקום חשש, וממילא יהי' השטר כשר, קמ"ל דאפי' הכי פסול, דיש לחוש שמא לא יראו מה שכתבו הב"ד שהן פסולין, ויאמרו קרוב או פסול כשר לעדות.

(ג) **שנים אדוקין בשטר- כ' הריטב"א בב"מ** (ז.) דמה דנקט לשון אדוקין (ולא לשון אוחזין, כשנים אוחזין בטלית), היינו משום שאין השטר גופו ממון, אלא לראי' שבו, והתפיסה בנייר אינו תפיסה לענין השעבוד, לכן נקט לשון אדוקין.

(ד) **והוינן בה, ולית לי' לרבי הא דתנן שנים אוחזין בטלית, וכו'- ע' בקובץ שעורים** (תר"ו) דהעיר דלפי שי' **הרשב"א**, דכל הזכות של בעל השטר לגבות חובו הוא משום דיש חזקה דשטרך בידי מאי בעי, א"כ לכאור' ק', מהו הדמיון לשנים אוחזין בטלית,

יהא צריך לשומרו מהעכברים", וכוונתו אינו ברור. ופי' התוס' חדשים שם, דגזרי' אטו שובר בעלמא [וגם זה צ"ע כוונתו]. וע"ע ביד רמ"ה (י"ד) שהק' ג"כ שיכתבו שובר בין שורות השטר, וכ' דלר' יהודה ל"ק, דעדיף לו שיחליף השטר כדי שלא לפגום שטרו, וא"כ אם יכתוב שובר בתוכו עדיין שטרו פגום. ולפי ר' יוסי ל"ק, דמה שכותבין שובר הוא כדי לכופ' ללוה לפורעו, וא"כ צריך שיהי' השובר דוקא אצל הלוה, כדי שיירא שמא יאבד שטרו, וימהר לפרוע.

(ט) א"ל ר' יוסי כך יפה לו ולא ירע כחו של זה- פי' הרשב"ם, כך יפה למלוה שיהי' הלוה צריך לדאוג בשמירת שוברו ולא המלוה, והרי עבד לזה לאיש מלוה. והרמב"ן פי' דיפה ללוה קאמר, דהיינו דכן יפה לו ללוה שיהי' שובר ולא לכופ' המלוה לכתוב שטר חדש מזמן שני (דס"ל להרמב"ן דלפי ר' יהודה השטר החדש הוא מזמן שני, דלא כפי' הרשב"ם), דאם יהי' צריך לכתוב שטר מעכשיו, לא יהי' המלוה רוצה לעשות כן, ויכופ' הלוה לשלם הכל עכשיו, ולכן יפה ללוה להניח להמלוה שיהי' כאן שובר. ועוד יפה לו, דא"כ לא תנעול דלת בפני לווי.

(י) אמר רב אין הלכה לא כר"י ולא כר' יוסי- פי' הרשב"ם, דיכול רב לפסוק כן משום דרב תנא הוא ופליג. והק' הקו"ש (תרל"ג), הא אמר ר' יוחנן דלא אמרי' רב תנא הוא ופליג, ורב ור' יוחנן הל' כר' יוחנן, וא"כ איך קיי"ל כרב בגמ' כאן, הרי לכאור' לא קיי"ל דרב תנא ופליג, ולכן צריכין לפסוק כהתנאים. והשיב לו הגר"ח דבעצם אמוראים יכולים לחלוק על תנאים, והא דמותבין תיובתא מתנאי לאמוראי, הוא משום דהאמוראים לא היו חולקים על התנאים, ואילו ידע דברי התנא לא הי' חולק עליו. אבל במקום שחולק להדיא, אפשר להיות הלכה כמו האמורא [ולכאור' צ"ל לפ"ז, דהנדרן אם רב תנא הוא ופליג או לא היינו דנח' אם רב החשיב עצמו כתנא או לא, דר' יוחנן סבר דרב לא החשיב עצמו כתנא, ולכן ודאי לא יהי' פליג על תנאים, ואחרים ס"ל דרב החשיב עצמו כתנא, ולכן שפיר הי' פליג על תנאים אפי' אם ידע מה שאמרו. אבל בסוגיין אין נפק"מ, כיון דפליג בהדיא, וזה שייך אפי' אם רב לא הי' תנא, לפי דברי הגר"ח דאמוראים היו יכולים לחלוק על תנאים. ומלבד מה שהוא דוחק לפרש כן, אולם בדברי הרשב"ם כאן הוא מפורש דלא כזה, שהרי לפי הגר"ח, מה דאמרי' בעלמא דרב תנא ופליג אין שייך כלל לסוגיין, ולמה הביא הרשב"ם מה דאמרי' בעלמא דרב תנא ופליג, אם לא נאמר דבא הרשב"ם לפרש למה רב חלק על התנאים, מה שלא מצינו כן ברוב אמוראים, וצ"ע].

כן, ע"ש, והביא מיש מיישבים דאולי הרשב"ם כ' כן בשי' רשב"ג, דס"ל דאי"צ לברר [ולכאור' לא משמע כן מדברי הרשב"ם]. והביא הרשב"א מ"ש"כ הבעל המאור ליישב, דהכא מיירי שהזמינם לעדות, דמלתא דרמיא עליהו הוא, והתם בלא הזמינם. ולכן ודאי אף אם יבואו כאן ויאמרו להד"ם, יהי' צריך הלוח ליפרע, דהא הזמינם לעדות, וא"כ הו"ל מלתא דרמיא אדעתייהו. והק' הרשב"א דא"כ הי' צריך הגמ' שם וכאן לומר חילוק זה. ומהראב"ד הביא דפי' דבעצם גם בשבועות חייב הלוה, ולא בא הגמ' שם לומר דפטור, אלא דלא הוחזק כפרן עי"ז. וכ' הרשב"א דגם זה לא מחזור. ולכן פי' הרשב"א דבאמת ליתא להא דר' יצחק נפחא, ומה שאמר רבי דצריך לברר, הני מילי שטר וחזקה, דצריך לברר שטרו, וכיון שהחזקה בא מכח השטר, גם צריך לברר חזקתו, דכחידא מילתא הוא. אבל אם יאמר שיש לו עדים שפרע, היכא דלא הי' צריך לעשות כן, בזה י"ל דגם רבי מודה דאי"צ לברר ולהביא העדים. ורק ר' יצחק נפחא ס"ל דגם באומר שיש לו עדים שפרע דצריך לברר עדיו. ולכן י"ל דרבא לא ס"ל כן, ולכן שפיר אמר בשבועות דאפי' היכא דבאו העדים ויאמרו להד"ם דהלוה פטור, משום דכל מילתא דלא רמיא עלי' דאיניש וכו'.

(ז) א"ל אנא נמי לברר קאמינא- פי' הרשב"ם, ואם לא בירר את דבריו הפסיד, וכן הביא מרש"י בסנהדרין, אבל תוס' הביא מר"ת דאף אם לא בירר דבריו לא הפסיד, ומה דאמר דאנא לברר קאמינא, היינו דאם באו העדים ואמרו לא ראינו מעולם, דחייב לשלם. וע' בקצות (ע', א'), שכ' שכל הראשונים חולקים על שי' רש"י, וס"ל דאם לא בירר לא הפסיד. והוסיף דאף לדעת רש"י, אם אומר בפירוש פרעתין בפני עדים, והלכו למדה"י או מתו, ודאי נאמן בדבריו ואין צריך לברר.

(ח) נמצא זה צריך להיות שומר שוברו מן העכברים- העיר התוס' יו"ט בשם תשו' הרמב"ן (ק'), למה אין כותבין השובר בין שיטות השטר, ואז לא יהי' צריך לכתוב עוד שובר, ואם יש מחיקה בין השיטות, יהי' השטר פסול. ותי' "משום דשובר בעלמא